

„TIKĖJIMAS – PROTO IŠSIPILDYMAS“

*Iš Francesco Cassese ir Davide Prosperi kalbų, sakytų per Lombardijos regiono
Bendrystės ir išsilaisvinimo suaugusiųjų Metų pradžios dieną*

Mediolanum Forum, Assago (Milanas) ir per vaizdo ryšį, 2023 m. rugsėjo 23 d.

„TIKĖJIMAS – PROTO IŠSIPILDYMAS“

Iš Francesco Cassese ir Davide Prosperi kalbų, sakytų per Lombardijos regiono Bendrystės ir išsilaisvinimo suaugusiųjų Metų pradžios dieną

Mediolanum Forum, Assago (Milanas) ir per vaizdo ryšį, 2023 m. rugsėjo 23 d.

Davide Prosperi

Žodžiai, kuriais Evangelijoje pagal Joną Jėzus kreipiasi į Tėvą tą valandą, kuomet Sūnus yra pašlovinamas, mums primena tą giliąją priežastį, dėl kurios šiandien esame čia kartu pradėdami metus: „Šventasis Tėve, išlaikyk ištikimus savo vardui visus, kuriuos esi man pavedęs, kad jie būtų viena kaip ir mes. [...] Pašventink juos tiesa! Tavo žodis yra tiesa. Kaip tu esi mane atsiuntęs į pasaulį, taip ir aš juos pasiunčiau į pasaulį. Dėl jų aš pašventinu save, kad ir jie būtų pašventinti tiesa. Ne tik už juos aš meldžiu, bet ir už tuos, kurie per jų žodį mane įtikės: tegul visi bus viena! Kaip tu, Tėve, manyje ir aš tavyje, tegul ir jie bus viena mummyse, kad pasaulis įtikėtų, jog tu esi mane siuntęs. Ir tą šlovę, kurią esi man suteikęs, aš perdaviau jiems, kad jie būtų viena, kaip mes esame viena: aš juose ir tu manyje, kad jie pasiektų tobulą vienybę ir pasaulis pažintų, jog tu esi mane siuntęs ir juos myli taip, kaip mane mylėjai.“¹

Šaukimės Šventosios Dvasios veikimo, kuri vienintelė gali leisti mums nuolatos girdėti Kristaus balsą mūsų gyvenime.

Ateik, Šventoji Dvasia

Francesco Cassese

Sveiki atvykę, dėkoju, kad esate čia. Sveikinuosi su visais, kurie esate čia gyvai Milane, taip pat su visais dalyvaujančiais vaizdo ryšiu iš įvairių Lombardijos miestų.

Norime pradėti nuo dviejų nedidelių prielaidų.

Pirmoji – kad turinys, kurio klausysimės, remiasi per prieš mėnesį vykusioje Tarptautinėje atsakingųjų asamblėjoje La Thuile Davide pristatyta įžanga ir apibendrinimu. Norėčiau pabrėžti, kad šiandienos paskaita yra ilgo darbo vaisius, – esam išties labai už jį dėkingi – kurį atlikome praėjusiais metais kartu su kai kuriais atsakingaisiais, kurio atramos taškas buvo „krikščioniška patirtis“, tokia patirties bendrai ir ypač krikščioniškos patirties dimensija ypatingai reikšminga originaliame kun. Giussani požiūryje į gyvenimą ir į tikėjimą, kuriai skyrė daug dėmesio nuo pat mūsų judėjimo ištakų.

Antras dalykas, kurį norėčiau pabrėžti, yra tai, kad šiandien ir per ateinančias dienas įvyks kitos Pradžios dienos Italijos regionuose ir kitose šalyse, kuriose veikia mūsų judėjimas. Kai kurie atsakingieji remsis tuo turiniu, kurį šiandien išgirsime iš Davide ir įtrauks žmonių iš savo bendruomenių,

¹ Jn 17, 11.17-23.

kuriems bus proga pasidalinti savo gyvenimo liudijimu.

Prosperi

Norėčiau pridurti, kad toks pasirinkimas yra būdas tinkamai įvertinti atsakomybę tų, kurie man padeda vadovauti judėjimui, ir paskatinti konkretų bendrystės tarp visų, kurie dalyvaus skirtingose vietose, ženklą. Tai taip pat būdas išreikšti rūpestį ir užsidegimą, kurį asmeniškai jaučiu kiekvieno iš jūsų atžvilgiu, kuriuos pradėjau aiškiau suvokti per šią man patikėtą užduotį šiame mūsų istorijos etape. Tėvystė, apie kurią mums visuomet kalbėjo kun. Giussani, gali būti išgyvenama ir įgyvendinama įvairiais laipsniais, kaip paprašoma kiekvieno iš mūsų. Pamenu žodžius, kuriais jis baigė 1999 m. Brolijos rekolekcijų asamblėją: „Todėl, dėl šito norėjau atvykti čia su jumis pasisveikinti. Kad galėtumėte išgyventi tėvišką patirtį; tėvo ir motinos: to linkiu visiems vadovams, visiems jūsų bendruomenių vadovams, bet taip pat ir kiekvienam iš jūsų, nes kiekvienas turi būti tėvas savo draugams, turi būti motina žmonėms, esantiems su juo; ne vaizduodamasis viršesniu, bet iš tikrųjų mylėdamas artimą. Iš tiesų, niekas negali būti toks apgaubtas sėkmės ir laimingas kaip vyras ir moteris, kurie jaučia esą Viešpaties sukurti tėvais ir motinomis. Tėvais ir motinomis visų tų, su kuriais susitinka“²

Prieš pradėdami gilintis į paskaitos turinį, giedokime kartu.

Se tu sapessi (A. Anastasio)

The things that I see (R. Veras-R. Maniscalco)

„Brangieji, rūpinkitės vertinga jūsų charizmos dovana ir Brolija, kuri ją saugo, nes ji gali leisti „pražysti“ dar daug gyvenimų [...]. Didelė jūsų charizmos potencialo dalis dar turi būti atrasta, dar yra daug ką atrasti.“³

Tai iš širdies gelmių kylantis kvietimas, kurį išgirdome iš Šventojo Tėvo prieš mažiau nei metus. Tai taip pat viena priežasčių, dėl kurios nutarėme iš naujo imtis Bendruomenės mokyklos kelio nuo pradžių, vėl pradėdami nuo *Religinio jausmo*. Ir eidami šiuo keliu pastebėjome, kad kai kurių pamatinių žodžių reikšmę, kurie yra, sakykime, kertiniai mūsų charizmos ugdomojo pasiūlymo žodžiai, esame pradėję laikyti savaime suprantamu dalyku. Pavyzdžiui, širdies neklystamumo ir jį sudarančio prigimtinių poreikių ir akivaizdybių atitikimo tema; o ypač, einant link ištakų, patirties klausimas.

Iš kitos pusės, Brolijos rekolekcijas skyrėme tikėjimo temai. Koks yra santykis tarp patirties, kaip ją supranta Giussani, ir krikščioniškojo tikėjimo? Per ateinančių kelių mėnesių darbą norime padėti sau atsakyti į šį klausimą. Taigi tarėme sau: reikia rimtai ir nuolankiai pradėti iš naujo – tai yra neįsivaizduo-

² L. Giussani, *Dare la vita per l'opera di un Altro*, Bur, Milano 2021, p. 192. Lietuviško teksto *Paskirti gyvenimą Kito veikimui* prieiga internete <https://lt.clonline.org/detail.asp?c=5&p=6&id=8397>, p. 11.

³ Pranciškus, Pontifiko kalba per audienciją su Comunione e Liberazione judėjimu kun. Giussani gimimo šimtmečio proga, visas tekstas lietuvių kalba https://lt.clonline.org/default.asp?id=828&id_n=20324.

ti jau supratęs, kai dar nėra pradėjome darbo – lyginti su kun. Giussani mokymu. Tai nereiškia eiti kaip per pelkę, kur anksčiau padėti žingsniai išnyksta. Greičiau tai reiškia grįžti prie jau išgyvenamos patirties ištakų, kad vis labiau pasigilintume į to vertę ir reikšmę, leisdami, kad vis naujos aplinkybės ir – kodėl gi ne – kelyje sutinkami sunkumai mus provokuotų.

Mums duodama charizma yra mokymo forma ir tuo pat metu yra gyvenimo naujumas, kuris išreiškia ir atgaivina tokį mokymą. Tai krikščioniško tikėjimo patirties atnaujinimas laike ir erdvėje, žavus ir įtikinantis akcentas, tinkamas dabarčiai, per kurį Kristaus įvykis įsiveržia į mūsų gyvenimą, pasibel-džia į mūsų duris.

Dabar norėčiau išryškinti vieną iš šių veiksnių – patirtį – kurį manau esant svarbų išsiaiškinti būtent dėl vaisingesnio ir naudingesnio ateinančių mėnesių darbo.

1. PATIRTIES CENTRIŠKUMAS IR JOS SANTYKIS SU TIKĖJIMU

Patirties samprata

Pirmiausia reikia išplėsti patirties sampratą palyginti su tuo, kaip ji įprastai suvokiama, kad galėtume tikrai suvokti jos centrinę vietą Giussani ugdymo pasiūlyme, kuris visiškai iššaknijęs Bažnyčios tradicijoje. Neatsitiktinai knygoje *Il rischio educativo* [Ugdymo rizika] ryšiui su tradicija jis suteikia pamatinį vaidmenį, būtiną ugdymui, be kurio neišvengiamai – tai jo žodžiai – liktume „priklausomi nuo labiausiai nekontroliuojamų instinkto [reakcingumo] ir [tuometinės] valdžios jėgų“⁴.

Kad patirtis suvokiama kaip vaidinantį pamatinį vaidmenį yra aišku nuo pat pradžių (šeštojo dešimtmečio vidurys). Žinomas Giussani primygtinis kartojimas tiek dėl krikščionybės kaip patirties, susitikimo, įvykio⁵, tiek dėl patirties kaip krikščioniškojo pasiūlymo pasitikrinimo vietos⁶. Vėlesniais metais patirtis aiškiai pabrėžiama kaip būtinas iš-eities taškas bet kokiam autentiškam pažinimui („žmogus negali nepradėti nuo patirties, kuri yra tikrovės pasireiškimo vieta“, „per ją pažįstama“⁷).

Patirties tema viename Giussani skirtame laiške 1963 m. tuometinis kardinolas Montini išreiškia tam tikrą nerimavimą: „Ypač turiu omenyje krikščionišką patirtį kaip krikščioniškos tiesos šaltinį; kaip pedagoginis metodas gali ir tikti, jei mokytojas jį veda ir vėliau geba sudėlioti objektyvią tiesų ir vertybių skalę, jaunuoliams taip pat: bet negalima leisti iki absoliuto teorizuoti tą patirties pirmumą; o nepatyrę metodo pasekėjai gali suteikti jam netinkamą doktrinę išraišką“⁸. Montini formuluoja savo nerimavimą turėdamas omenyje tokias pozicijas, kurias kai kurie priskiria Giussani, nors taip nėra.

Po kelių mėnesių nuo laiško gavimo, Giussani atsako į Montini nerimavimą knygele, pavadinta *Lesperienza* [Patirtis], kuriai gautas monsinjoro Carlo Figini, ambrozietiškosios vyskupijos cenzoriaus, *imprimatur*. Knygelė trumputė, bet labai gili. 1964 m. dalis jos perspausdinama knygoje *Appunti di metodo cristiano* [Krikščioniškojo metodo užrašai], ta dalis, kuri susijusi su krikščioniškąja patirtimi, o Ugdymo rizikoje (1977) visas tekstas išspausdinamas dar kartą pavadinimu *Patirties struktūra*. Ten Giussani pateikia savo patirties sampratą ir tuo pat metu dvigubą kritiką: atmeta patirties supaprastinimą iki išmėginimo be vertinimo ir atmeta patirties supaprastinimą iki

⁴ L. Giussani, *Religijinis jausmas*, Tyto alba, Vilnius 2000, p. 119.

⁵ Plg. L. Giussani, „Come educare al senso della Chiesa“ [Kaip ugdyti Bažnyčiai] (1960), in Id., *Porta la speranza. Primi scritti* [Nešk viltį. Pirmieji raštai], Marietti 1820, Genova 1997, pp. 7-8.

⁶ Be raštų rinkinio L. Giussani, *Porta la speranza* [Nešk viltį], žr. pavyzdžiui: L. Giussani, *Il cammino al vero è una esperienza* [Kelias į tiesą yra patirtis], Rizzoli, Milano 2006, kuriame yra 1959, 1960 ir 1964 m. tekstai; Id., *Il Movimento di Comunione e Liberazione* (1954-1986). *Conversazioni con Robi Ronza* (1987) [Judėjimas Bendrystė ir išsilaisvinimas (1954-1986)]. Pokalbiai su Robi Ronza (1987)], Bur, Milano 2014.

⁷ L. Giussani. *L'autocoscienza del cosmo* [Visatos savivoka], Bur, Milano 2000, p. 274, 287.

⁸ G. B. Montini citata iš A. Savorana, *Vita di don Giussani* [Kun. Giussani gyvenimas], Bur, Milano 2014, p. 299.

intymios, vidinės, subjektyvios, kitaip tariant, iki protestantiškos ir modernistinės sampratos.

Dėl pirmosios kritikos Giussani pastebi: „Patirčiai būdingas ne tiek veikimas, santykių su tikrove užmezgimas kaip mechaninio fakto: tai klaida, slypinti įprastoje frazėje „įgyti patirties“, kai „patirtis“ tampa „išmėginti“ sinonimu. Patirčiai būdinga, kad per ją kažkas *suprantama*, atrandama to dalyko *prasmė*. Todėl patirtis reiškia dalykų prasmės išmąnyimą. Dalyko prasmė atrandama jo ryšyje su kitais dalykais, taigi patirti reiškia atrasti, kam tam tikras dalykas reikalingas pasauliui“.⁹

Kun. Giussani plėtoja patirties sampratą, pagal kurią patirtis neturi vertinimo už savo pačios ribų (tarsi būtų patirtis ir „po to“ būtų vertinama), o vertinimas yra jos viduje, ji turi jį savyje, jis jai būdingas. Vertinimas yra neatsiejama patirties dalis. Knygoje *Religinis jausmas* jis rašo: „Be abejo, patirtis sutampa su ko nors „išmėginimu“, bet visų pirma ji sutampa su to, kas patiriama, vertinimu“.¹⁰ Kituose kontekstuose jis taip pat sako, kad patirtis yra „vertinamas patyrimas“.¹¹ Iki šiol kalbama apie patirtį bendrai.

Krikščioniškoji patirtis

Antroji kritikos pusė (patirties supaprastinimo iki subjektyvistinės atmetimas) plėtojama antrojoje 1963 m. knygelės dalyje, kurioje Giussani daugiausia dėmesio skiria *krikščioniškajai* patirčiai. Šiai temai skirtos ištraukos yra tokios esminės, išreikštos taip aiškiai ir glaustai, kad verta jas pacituoti ištiesai.

„Krikščioniškoji ir bažnytinė patirtis iškyla kaip gyvybinio veiksmo vienybė, nulemta trejopo veiksnio:

a) *Susitikimas* su objektyviu įvykiu, kuris iš pradžių nepriklauso nuo asmens, išgyvenančio patirtį; įvykiu, kurio egzistencinė tikrovė yra reali bendruomenė, kokia yra kiekviena integraliai žmogiška tikrovė; žmogiškasis bendruomenės autoriteto balsas savo sprendimais ir nuorodomis sudaro kriterijų ir

formą. Nėra tokios krikščioniškosios patirties versijos, kad ir kokia vidinė ji būtų, kuri bent nebūtų susijusi su šiuo susitikimu su bendruomene ir nuoroda į autoritetą.

b) Galėjimas adekvačiai suvokti to susitikimo reikšmę. Įvykio, su kuriuo susiduriama, vertė pranaksta žmogaus sąmonės skvarbos galią, adekvačiai jai suvokti reikia ir Dievo gesto. Išties, tas pats gestas, kuriuo Dievas krikščionybės įvykyje apsi-reiškia žmogui, iškelia ir sąmonės pažintinį gebėjimą, pritaiko žmogaus žvilgsnio skvarbumą prie jį provokuojančios išskirtinės tikrovės. Tai vadinama *tikėjimo malone*.

c) *Suvokiamas atitikimas* tarp įvykio, su kuriuo susiduriama, reikšmės ir savo egzistencijos reikšmės – tarp krikščioniškosios bei bažnytinės tikrovės ir savo asmens – tarp *Susitikimo* ir savo likimo. Būtent šio atitikimo suvokimas patvirtina savo „aš“ augimą, esminį patirčiai“.¹²

Minėtas trigubas veiksnys mums pristato Giussani krikščioniškosios patirties sampratą, atibojančia ją nuo minėtų supaprastinimų.

Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad be vieno ar kito iš šių veiksnių – susitikimo su objektyviu įvykiu (bendruomene ir autoritetu), įvykio prasmės suvokimo (tikėjimo malonės), atitikimo tarp įvykio, krikščioniškosios bei bažnytinės tikrovės ir savo asmens suvokimo (taigi patikrinimo) – negalima kalbėti apie „krikščioniškąją patirtį“, nes būtų pažeistas jos integralumas ir autentiškumas.

2. SANTYKIS TARP PATIRTIES IR TIKĖJIMO

Tikėjimo dinamika

Knygoje *Si può vivere così?* [Ar galima taip gyventi?], o vėliau ir *Si può (veramente?!) vivere così?* [Ar

⁹ L. Giussani, *Il rischio educativo* [Ugdymo rizika], Rizzoli, Milano 2014, pp. 126-127.

¹⁰ L. Giussani, *Religinis jausmas*, op. cit. p. 17. (Vert. past.: šis sakinyš skamba taip „Be abejo, patirtis sutampa su ko nors „išmėginimu“, bet ypač sutampa su sprendimu, pateikiamu apie tai, kas išmėginama“. Tačiau šiame tekste čia ir toliau bus vartojamas žodis *vertinimas*.)

¹¹ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù* [Jėzaus patrauklumas], Bur, Milano 1999, p. 316.

¹² L. Giussani, *Il rischio educativo*, op. cit. pp. 130-131.

(tikrai?!), galima taip gyventi?], kalbėdamas su pradėjusiais visiško atsidavimo Kristui skaistume kelią jaunuoliais, Giussani siūlo krikščioniškojo tikėjimo dinamikos apibūdinimą, „kaip atsiranda tikėjimas“, „gimsta ir pasirodo žmogišku būdu, protingai“¹³

Norėdamas su ja supažindinti, jis suformuluoja ilgą įžangą apie tikėjimą kaip proto pažinimo metodą. Iš tikrųjų protas turi metodą, kaip pažinti „dalykus, kurių tiesiogiai nemato ir negali tiesiogiai matyti“: jis „gali juos pažinti per kitų žmonių liudijimą“. Tai vadinama „netiesioginiu pažinimu per tarpininkavimą“¹⁴ arba pažinimu per tikėjimą ir tai ne mažiau tikras pažinimas nei įgytas tiesiogiai, jei moralinio tikrumo metodu įvertinama, kad liudininkas yra patikimas: „Jei [žmogus] yra tikras, kad asmuo žino, ką sako, ir nenori jo apgauti, logiškai jis turi pasitikėti, nes jei nepasitiki, eina prieš save patį“¹⁵. Taigi aš galiu niekada nebūti buvęs Amerikoje ir vis dėlto racionaliai, remdamasis kitų žmonių liudijimu, tvirtai teigti, kad ji egzistuoja. Tokio pobūdžio pažinimu remiasi kultūra, istorija ir žmonių sugyvenimas.

Padaręs tokią įžangą, kreipdamasis į savo pašnekovus, Giussani pastebi: „Kristus yra visiškas mūsų tikėjimo objektas. Kaip mums pažinti Kristų taip, kad galėtume Jam atiduoti visą savo gyvenimo auką?“. Suprantama, kad iš „proto naudojamų metodų tas, kuris bus taikomas čia, yra tikėjimas. Mes nepažįstame Kristaus tiesiogiai, nei įrodymais, nei patirties analize“¹⁶. Būtent, Jį pažįstame tikėjimu.

Taigi pasigilinkime į krikščioniškojo tikėjimo dinamiką.

a) Norėdamas ją apibūdinti, Giussani grįžta prie ištakų, prie to, kaip problema iškilo istorijoje, taigi prie to puslapio iš Evangelijos pagal Joną¹⁷, kuriame

pasakojama apie Andriejaus ir Jono susitikimą su Jėzumi iš Nazareto. Tai pirmasis krikščioniškojo tikėjimo kelionės veiksnys. „Pirmasis krikščioniškojo tikėjimo bruožas yra tas, kad jis prasideda nuo įvykio, tokio įvykio, kurio forma yra susitikimas“¹⁸. O tai, kaip ir kiekvienas kitas šio kelio, kurį prisiminsime, žingsnis, lygiai taip pat tinka mums šiandien.

b) Antrasis veiksnys yra *įvykio išskirtinumas*. Priešais juos buvęs žmogus buvo „išskirtinė Esatis“. Kaip kitaip po kelių valandų jie būtų galėję jo apie save pasakytus žodžius paversti savais ir kartoti juos kitiems? „Radome Mesiją“. „Išskirtinis“ Giussaniui reiškia atitinkantis pirminius žmogaus širdies poreikius. „Rasti išskirtinį žmogų reiškia rasti tokį, kuris atitikimą su tuo, ko trokšti, su teisingumu, tiesos, laimės, meilės poreikiu padaro realiu... tai turėtų būti natūralu, bet taip niekuomet nenutinka, tai neįmanoma, tai neįsivaizduojama“. Šia prasme, pabrėžia Giussani, „išskirtinis prilygsta dieviškam: dieviškam, nes atsakymas širdžiai yra Dievas. Kažkas iš tiesų išskirtinio yra kažkas dieviško: tame yra kažkas dieviško“¹⁹.

c) Trečiasis veiksnys yra nuostaba: „Įvykis, nuo kurio prasideda tikėjimas Kristumi, susitikimas, nuo kurio prasideda Jono ir Andriejaus tikėjimas [...], sukėlė jiems didelę nuostabą“. Jiedu ir kiti, kurie sudarė pirmąją Jėzų jo kelionėse lydėjusių grupelę, o vėliau ir visi su juo susitikdavę žmonės, patirdavo nenumaldomą nuostabą: priešais juos buvo žmogus, kuriam nėra lygių, tiek dėl jo kalbėjimo („Niekados žmogus nėra taip kalbėjęs“), tiek dėl jo veiksmų (stebuklai, jo galia prieš tikrovę, gerumas, žmogiškumą atskleidžiantis žvilgsnis...). „Tačiau nuostaba visada yra klausimas, bent slapčia“²⁰. Kuris tam tikru momentu sprogo.

¹³ L. Giussani, *Si può vivere così?* [Ar galima taip gyventi?], Bur, Milano 2009, p. 71. Čia Giussani grįžta prie savo ankstesnio teksto turinio: *Krikščionybės iššūkio ištakos*, Tyto Alba, Vilnius 2005, ypač nuo 3 iki 7 skyrių.

¹⁴ L. Giussani, *Si può vivere così?* [Ar galima taip gyventi?], op. cit., p. 26.

¹⁵ Ten pat, p. 41.

¹⁶ Ten pat, p. 42.

¹⁷ *Jn* 1, 35-51.

¹⁸ L. Giussani, *Si può vivere così?* [Ar galima taip gyventi?], op. cit., p. 45-46.

¹⁹ Ten pat, p. 46, 48-49.

²⁰ Ten pat, p. 49.

d) Ketvirtas: kylantis paradoksalus klausimas: „Kas jis toks?“ Klausimas paradoksalus, nes apie Jėzų „jie žinojo viską, gerai žinojo, kas jis yra, bet jo veiksmai, elgesys buvo tokie išskirtiniai“, kad pirmiausia tie, „kurie buvo jo draugai, negalėjo nesakyti: „Iš kur Šitas?““. Giussani pastebi: „Tikėjimas prasideda būtent šiuo klausimu: „Kas jis toks?“²¹

e) Penktas: *jo atsakymas*.²² Šis ką tik primintas klausimas yra nenumaldomas, į kurį atsakymo neturime: kas išties Jis yra, negalima atsakyti vieniems patiems, jo tapatumas (jo dieviškumas) protu nesuvokiamas. Evangelijos pasakoja apie netoli Pilypo Cezarėjos įvykusį epizodą. Jėzus buvo kartu su savaisiais. Netikėtai jis paklausia: „Kuo mane žmonės laiko?“²³ Po mums žinomų atsakymų, klausimą užduoda jiems: „O jūs kuo mane laikote?“ Ir Petras impulsyviai atsako: „Tu esi Mesijas, gyvojo Dievo Sūnus!“²⁴ Ne viena proga Giussani komentuoja: jis kartoja „galbūt kartodamas, ką girdėjo iš paties Jėzaus, nors ne visai suprasdamas prasmę“.²⁵ Ir yra pagiriamas: „Palaimintas tu, Simonai, Jonos sūnau, nes ne kūnas ir kraujas tai tau apreiskė, bet mano Tėvas, kuris yra danguje“.²⁶ Tai išties toks atsakymas, kuris viršija žmogiškąjį protą: „Protas negali įrodyti Kristaus dieviškumo, nes dieviškumas, asmeniškai esantis tikrovėje, nėra protui suvokiamas objektas. Protas gali suvokti, kad susiduria su kažkuo išskir-

tiniu, bet negali pajėgti apibrėžti, kas yra Jėzus Kristus, kaip Dieviškumas, pranešantis apie Save žmogui“. Todėl Petras gali tik pasakyti: „Žinome, kad esi Dievas, nes taip pasakei“.²⁷ Atsakymas į klausimą, kas Jis yra, yra jo, Jėzaus. Petras „tiki“ tuo, ką Jėzus sako apie save. Kaip jis galėjo Juo patikėti? Petrui ir kitiems, diena po dienos, nuo pat pirmojo susitikimo Jį sekant, būnant su Juo, vienas dalykas buvo tapęs aiškesnis nei bet kas kitas: „Kad turėjo Juo pasitikėti: „Jei nepasitikiu šiuo žmogumi, negaliu tikėti nei tuo, ką rodo mano akys““.²⁸

f) Šeštasis punktas: mūsų atsakomybė prieš faktą („drąsa pasakyti taip“²⁹). „Į klausimą „Kas Jis toks?“ ir į Petro atsakymą žmogus gali atsiliiepti taip arba ne: prisijungti prie to, ką sako Petras, arba nueiti šalin, kaip nuejo šalin visi kiti“.³⁰ Petro atsakymas yra tikėjimo atsakymas: „Tikėjimas patvirtina kažką, nes tai pasakė Jis. Tvirtas atramos taškas.“ Tad „protinga priimti kažkokį dalyką todėl, kad jį pasakė Jis, kadangi tai istoriškai apčiuopiamas ir galimas patvirtinti elgesio išskirtinumas, veikimo išskirtinumas, nerandamas niekur kitur“.³¹ Išties, Giussani pabrėžia, „vienintelis protingas dalykas yra atsakymas ‚taip‘. Kodėl?“. Nes Kristus „atitinka mūsų širdies prigimtį labiau nei bet koks mūsų įsivaizdavimas, atliepia mūsų jaučiamą ir mūsų gyvenimo prasmę sudarantį laimės troškulį“.³² O „ne“ visad kyla iš išankstinio

²¹ Ten pat, p. 52-53.

²² Knygoje *Si può (veramente?) vivere così?* [Ar (tikrai?) galima taip gyventi?] grįždamas prie tikėjimo kelio, kurį išplėtojo penkiuose *Si può vivere così?* [Ar galima taip gyventi?] punktuose, Giussani siūlo kitokį suskirstymą, į šešis punktus, kuriuo čia ir remsiuosi. Išties sako: „Aš skirčiau šešis punktus: *ketvirtas* yra mūsų klausimas „kas jis toks“, *penktas* yra jo atsakymas, nes ne mes parodome, kad jis yra Dievas (mes ateiname iki to klausimo, nenumaldomo, neišvengiamo klausimo; nėra jokio filosofo, jokio matematiko, nėra nieko, kas galėtų atsakyti, bet jei neklausiu to klausimo, turiu paneigti tai, kas buvo man akivaizdu iki paskutinio: turiu eiti prieš akivaizdybę); taigi *šeštasis* yra drąsa pasakyti taip: mūsų dalis kaip drąsa) L. Giussani *Si può (veramente?) vivere così?* [Ar (tikrai?) galima taip gyventi?] Bur, Milano 2020, p. 140.

²³ Mk 8, 27.

²⁴ Mt 16, 15-16.

²⁵ L. Giussani, *Krikščionybės iššūkio ištakos*, op. cit., p. 76.

²⁶ Mt 16, 17.

²⁷ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?* op. cit., pp. 94-95, 93.

²⁸ Ten pat, p. 118.

²⁹ Ten pat, p. 140.

³⁰ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., p. 55.

³¹ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?* op. cit., p. 94.

³² Ten pat, p. 143.

nusistatymo, iš to, kad Jėzus tampa papiktinimu, kliūtimi tam, ko norėtum³³

Po dviejų tūkstančių metų mes esame tokioje pačioje situacijoje. Kaip Petras ir kiti susidūrė su žmogumi Jėzumi iš Nazareto, su jo išskirtinumu, taip ir mes susiduriame su žmogiška jo liudininčių tikrove, su Bažnyčia, per kurią Kristus tampa dabarties įvykiu. Susidurdami su tam tikru žmogumi, tam tikra bendruomene, tam tikru gyvenimo būdu, mumyse taip pat dėl patirto atitikimo pirminiems širdies poreikiams kyla nuostaba, tampanti klausimu: „Kaip jiems pavyksta tokiais būti?“ Ir dėl pasitikėjimo liudytojais, pasitikėjimo, kuris auga gyvenant kartu, kuris apima visą mūsų protą ir laisvę, bręsta atvirumas atpažinti, prisijungti prie to atsakymo, kurį pasakė Petras, perteikiamo pačios Bažnyčios tikrovės, sutinkamos krikščioniškosios bendrystės.

Taigi kaip Petro atpažinimas tampa manuoju? Dabar, kaip ir tuomet, dieviškasis žmogiško reiškinio turinys, su kuriuo susiduriama, negali būti pažintas protu, nes tikėjimo objektas (dieviškumas, esantis žmogiškume) yra iš esmės už įprasto ir tinkamo proto objekto ribų: „Kristaus buvimas atpažįstamas dėl to, kad Kristus „užkariauja“ žmogų. Tam, kad žmogus ir pasaulis įgytų tikėjimą turi pirmiau įvykti kažkas, kas yra malonė, gryna malonė: Kristaus įvykis, susitikimas su Kristumi, kai susitinkama su išskirtinumu, kuris negali įvykti vienas pats“³⁴

Knygoje *Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje* Giussani pabrėžia, kad tikėjimas „yra krikščioniškojo įvykio dalis, nes tai malonės, kurią įvykis simbolizuoja, to, kas jis yra, dalis. [...] Kaip Kristus dovanoja man save dabarties įvykyje, taip Jis atgaivina manyje gebėjimą Jį suvokti ir atpažinti.“ Tačiau kartu mūsų laisvė kviečiama to melsti ir sutikti Jį atpažinti. Mes taip pat dalyvaujame. „Žmogaus laisvę galima apibendrinti klausimu: „Sutikdamas, kad viskas yra malonė, Tavęs prašau malonės.“ Taigi taip visiškai išsaugoma tai, kad viskas yra malonė,

ir tai, kad Kristaus malonės veiksmingumas taip pat priklauso nuo mano laisvės“³⁵

Todėl nė vienas iš mūsų negali pasiekti tikrumo apie Kristų, apie Kristaus dievystę, apie Jo kaip Dievo Sūnaus tapatybę vien tik – ir pabrėžiu, vien tik – per kažką, kas jam nutinka *dabar*, per turimą tiesioginę patirtį, net jei tai ir būtų labiausiai neįtikėtinas stebuklas.

Apibendrinami tai, kas buvo pasakyta, prisiminime Evangelijoje pagal Joną pasakojamą epizodą apie akląjį nuo gimimo (kaip mūsų šiai Pradžios dienai pasirinktame įvaizdyje). Aklojo nuo gimimo patirtis, kai Jėzus patepa jo akis, yra jo akių išgijimas. Tačiau tai, kad Jėzus yra Dievo Sūnus, yra toks vertinimas, kurio nebūtų galėjęs suformuluoti net ir nuo gimimo nematęs akklasis, remdamasis savo *tiesiogine patirtimi*. „Šlovink Dievą! Mes žinome, kad tas žmogus nusidėjėlis“. Jis atsiliepė: „Ar jis nusidėjėlis, aš nežinau. Viena žinau: buvau aklas, o dabar regiu.“ Štai, tiesioginė patirtis leidžia jam pasakyti tiek. Vėliau, atsakant į fariziejų prieštaravimus, leidžia jam pridėti: „Tai tikrai nuostabu, kad jūs nežinote, iš kur jis. O juk jis man atvėrė akis! Žinome, kad Dievas neišklauso nusidėjėlių. Jis išklauso tik savo garbintojus, kurie vykdo jo valią. Nuo amžių negirdėta, kad kas būtų atvėręs aklo gimusio akis! Jei šitas nebūtų iš Dievo, jis nebūtų galėjęs nieko panašaus padaryti“. Šis vertinimas, ankstesnio konstatavimo pasekmė, taip pat glūdi pačioje patirtyje. Tačiau tai nėra kelio pabaiga. „Jie užriko ant jo: „Tu visas gimęs nuodėmėse ir dar nori mus mokyti?!“ Ir išvarė jį lauk. Jėzus sužinojo, kad jie buvo išvarę jį lauk, ir susitikęs paklausė jį: „Ar *tiki* Žmogaus Sūnų?“ Čia – atkreipkite dėmesį – esminis momentas: iki šiol jaunuolis suvokė jam nutikusio įvykio ir prieš jį stovinčio žmogaus išskirtinumą, bet dar negali tinkamai įvardyti įvykio autoriaus, To, kuris yra priešais jį („Žmogaus sūnaus“). „Šis atsakė: „O kas jis, Viešpatie, kad jį tikėčiau?“ Jėzus tarė: „Tu jau esi jį matęs, ir dabar jis su tavimi kal-

³³ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., p. 57.

³⁴ L. Giussani, S. Alberto, *J. Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje*, Italia, Milano 2019, p. 33.

³⁵ Ten pat, p. 44, 47.

ba“. Žmogus sušuko: „*Tikiu*, Viešpatie!“, ir parpuolęs pagarbino jį.³⁶ Štai tikėjimas, tapęs imanomu dėl paties Kristaus iniciatyvos ten priešais jį, kurį buvęs aklasis nuo gimimo priima. Be šio paskutinio pripažinimo momento dar nėra tikėjimo, bent jau pagal mūsų charizmos *proprium*. Giussani mums tai kartoją nepaliaudamas: tikėjimas yra atpažinti Esatį, Kristaus esatį.

„Ir jo mokiniai įtikėjo jį“

Ir mes turime nueiti tą patį kelią, kaip ir pirmieji Jį sutikusieji, kurį prisiminėme. Kaip sužinojome, katalikišku žvilgsniu Dvasios veikimas pasinaudoja konkrečių liudininkų tarpininkavimu, Bažnyčios tarpininkavimu, tais, kuriuos Kristus patraukė anksčiau nei mane. Su Kristumi susitinku susidūręs su Jo liudytojų kūnu, per juos patiriu atitikimą savo pirminiams poreikiams, kuris kitaip būtų neįmanomas, pagrįstai brandinu pasitikėjimą jais, taigi ir atvirumą žiniai, kurią jie man perduoda, o tuomet asmeniškai pasitikrinu, ar jis tinka mano gyvenimui. Pagalvokime apie nuostabą, apėmusią jauną seminaristą Luigi Giussani klausantis kun. Gaetano Corti komentaro apie Šv. Jono prologą, ir kuri visam laikui pakeitė tai, kaip jis mato ir pajaučia kiekvieną akimirką. Jis pasakė (ši frazė taip pat pateikiama knygoje *Vita di don Giussani* [Kun. Giussani gyvenimas]): „Nuo tada akimirka man nebebuvo banalybė“.³⁷ Tai buvo malonės įvykis, „šviesos išsibėgimas“ jaunojo Giussani širdyje ir intelekto, tačiau tai įvyko per kalbančiojo žodžius, šiuo atveju kun. Corti žodžius.

Kaip Jonui ir Andriejui pirmiausia buvo ne tikėjimas Jėzaus žodžiu, bet susižavėjimas Jo asmeniu („jie žiūrėdavo, kaip Jis kalba“³⁸, sakydavo kun. Giussani), o gimusiam aklam žmogui – nuostaba dėl jam padaryto stebuklo, taip ir mus paprastai pirmiausia pagauna susitikimo nuostaba, susižavėjimas žmogišku buvimu, išskirtinai atitinkančiu

širdį. Tačiau nuo šio susižavėjimo, kaip matėme, prasideda kelias, vedantis į tikėjimą, nes priešingu atveju mūsų galimybė patirti Kristų, susitikus su Jo konkrečiai dėl mūsų prisiimtu veidu, lieka menka, skurdi, nesubrendusi. Kiek daug žmonių buvo susižavėję Jėzumi, bet neatsivėrė atpažinimui, kas Jis iš tikrųjų yra ir koks yra naujas gyvenimas, tikrasis gyvenimas, kurio Jis atėjo atnešti! Ir jie tiesiog nuėjo sau.

Todėl atitikimas, kurį mokiniai patiria susidūrę su žmogumi Jėzumi, kaip ir mes su krikščionių draugija (išties tai tokia pati patirtis), yra lemiamas, nes tuomet iškyla ir yra atgaivinama nuostaba ir klausimas („Kas jis toks?“), tačiau tai dar nėra *tikėjimo patirtis pilna šio žodžio prasme*. Kad iš tiesų pažintų, kas šis žmogus, apaštalai turėjo leistis į kelionę, apie kurią priminėme ir kuri būtinai ir nuolat turėjo susidurti su sprendimu pasitikėti Juo ar ne. Tas pats galioja ir mums.

Visi prisimename Evangelijoje nuolat kartojamus žodžius, kaip pabrėžia Giussani knygoje *Krikščionybės iššūkio ištakos*: „Ir jo mokiniai jį įtikėjo“. Šis pasakymas kartojamas ne kartą skirtingose vietose. Tad kyla klausimas: o ar jie dar nebuvo įtikėję? Taip, tačiau tikėjimas yra kelionė, kuri vystosi laikui bėgant, gyvenant kartu, tai „pažinimo kelias“³⁹, kuriam reikia daugkartinio patvirtinimo ir daug paramos, vedantis vis giliau, įvedantis mus į vis turtingesnę tikro, gražaus, gero patirtį. Iš tiesųėjimas paskui Kristų kartu veda ir mane prie vis geresnio supratimo, ko iš tiesų trokšta ir alksta mano širdis. Dar daugiau: sekdamas paskui Kristų pamažu suprantu, kad santykis su Jo Buvimu praplečia mano širdį ir išplečia mano protą ne tik todėl, kad paaiškina, kas yra mano troškulio išsipildymas, bet ir todėl, kad taip vis labiau išgrynina mano supratimą apie patį troškulį. Pasakykime tinkamai: jis mane ugdo.

Dėl to Giussani pabrėžia ugdymo skubumą, nes kitaip beveik patys to nesuvokdami įkalintume save

³⁶ Jn 9, 24-25.30.34.38; kursyvas mūsų.

³⁷ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 47.

³⁸ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., p. 322.

³⁹ L. Giussani, *Krikščionybės iššūkio ištakos*, op. cit., p. 53.

savo ribotame suvokime apie įrodymus ir mūsų struktūrinius poreikius, taip imdami subjektyviškai naudoti širdį (kai vertinimo kriterijumi tapo tai, ką jaučiame) su visomis mums žinomomis pasekmėmis: „Visi žmonės, – sako Giussani, – turi tokią pačią širdį – visų esminiai širdies poreikiai yra vienodi – bet jei žmogus nėra ugdomas...! Ar žinote, kas fizikoje yra „Quincke'o rezonatoriai“? Jei užgausite kamertoną, kad jis pradėtų vibruoti, ir pastatysite jį prieš tuos septynis ar aštuonis vamzdelius, rezonus tas vamzdelis, kuris atitinka to kamertono garso bangos ilgį. Taigi jei šie širdies poreikiai nebuvo ugdomi, lavinami, tuomet galima atsakyti: „Bet aš to neįaučiu (negirdžiu)!“, kaip neįaučia (negirdi) daugybė žmonių“.⁴⁰

3. TIKĖJIMO PATIRTIS

Nauja gelmė

Laikui bėgant tikėjimas mus atveda į gilesnę patirties, t. y. dalykų supratimo ir skonio, lygmenį, nei tai įmanoma vien tik žmogaus gebėjimams, natūraliam religiniam jausmui ar impulsui. Tai yra *į ką dabar turime pažvelgti*, į ką turime įžengti, nes kitu atveju pati krikščioniškoji patirtis pasidarys tuščia ir supaprastinta. Galvoju apie daugybę mūsų draugų, kurių liudijimas skausmo ir mirties akivaizdoje žmogiškai nesuvokiamas. Jie nėra išprotėję, nuo tikrovės atitrūkę fanatikai. Ne, jiems duota džiaugsmo net ir skausme patirtis yra įmanoma dėl tikėjimo, o ne jų pačių jėgų; tai, ką jiems duota pamatyti savo ar savo mylimųjų *kenčiančiame kūne*, kitaip tariant, dalyvavimą Kristaus kančioje, gali atverti *tik* tikėjimas. Jie turi tikrą patirtį, tačiau tokią, kuri nepasiekama be tikėjimo malonės. Tad tikėjimas, viena vertus, yra palaikomas per susitikimą patiriamu atitikimo, kaip sakėme, kita vertus, jis yra durys, atveriančios *naują atitikimo patirtį*, apimančią net tai, ko žmogus niekada nepasirinktų.

Kun. Giussani knygoje *Alla ricerca del volto umano* [Žmogaus veido paieška] tai gerai paaiškina: „Ir vėl šv. Paulius mums sako: „Visa ištirkite ir, kas gera, palaikykite“ (1 Tes 5, 21). Tai, kas atidžiai ištiria vertę, kas vertina, nebegali būti nesuprantama ir paini mūsų elementarios patirties gelmė, kuri turi daug prigimtinių poreikių, interesų ir akivaizdybių, tačiau visa tai dar yra išskaidyta ir taip sunkiai iššifruojama. Painumas, kuris visada neramina žmogų. O tai, kas vertina, kas šią vertybę suvirpina, yra Kristaus, galutinio mus sukūrusio Dievo žodžio, žvilgsnis į mūsų žmogiškumą“.⁴¹

Tai panašu į situaciją, kai su keistu džiaugsmu širdyje sutinki pasiaukoti ar atleidi padarytą skriaudą vien dėl to, kad tą dieną turėjai malonę galvoti apie Kristų, „žiūrėti Jam į veidą“⁴² ilgiau nei paprastai, kaip mėgdavo sakyti kun. Giussani. Galima sakyti, kad patirties ir tikėjimo ryšys *beveik* eina ratu. Sakau „beveik“, nes, atidžiau išsižiūrėjus, tai yra progresas, kelionė, kuri viską nukelia į naują gylį: iš susižavėjimo patirties kyla tikėjimas, o iš tikėjimo kyla nauja patirtis, naujas „susižavėjimas“, kurio negaliu pasiekti be tikėjimo.

Pagalvokime apie evangelinį pasakojimą apie samarietę, apie tą moterį, į kurią pažvelgiama taip, kaip niekas niekada nebuvo į ją žvelgęs, kuri pasijunta pažinta kaip niekuomet anksčiau: jei tam tikru metu grįždama namo ji nebūtų tos pačios Kristaus malonės dėka supratusi, kad tas vyras nebuvo paprasčiausiai Dievo siųstas pranašas, bet buvo pats Dievas, tapęs žmogumi, pats Dievas, kuris iki išsekimo keliavo dykuma tam, kad ją sutiktų – štai tikėjimo vertinimas! – ji niekuomet nebūtų galėjusi suvokti jai suteiktos pirmenybės Gelmės. Ji būtų praradusi didžiausio atitikimo patirtį. Jei ji nebūtų patikėjusi tuo, ko nematė, ko tiesioginė patirtis negalėjo suteikti, ji niekada nebūtų galėjusi iki galo skonėtis, kitaip tariant, nors paradoksalu, iki galo patirti jai suteiktos dovanos. Susitikimas su ta Esatimi būtų

⁴⁰ L. Giussani, *Tu (o dell'amicizia)* [Tu (arba apie draugystę)], Bur, Milano 1997, p. 51.

⁴¹ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano* [Žmogaus veido paieška], Bur, Milano 2007, p. 78.

⁴² L. Giussani, *La convenienza umana della fede* [Žmogiškoji tikėjimo nauda], Bur, Milano 2018, p. 136.

likęs gražus prisiminimas, į kurį galima žvelgti su nostalgija ir tiek.

Per pastaruosius metus keliaudamas tarp bendruomenių susidariau įspūdį, kad kai tarpusavyje kalbame apie *krikščioniškąją patirtį*, dažnai kyla pagunda susiaurinti ją iki kažko išmatuojamo, iki to, kas kyla iš tikrovės poveikio širdžiai, iki *natūralios patirties*, tarsi tikėjimas neturėtų su ja nieko bendra, nelemtų jos autentiško gylio, nekeistų jos horizonto. Kun. Giussani įveda trečiąjį veiksnį, kurį apibūdina taip: „Tai Kitas imasi iniciatyvos link mūsų gyvenimo, taigi Kitas, kuris mūsų gyvenimą gelbsti, atveda prie pažinimo, kas tikra, prie dalyvavimo tikrovėje, prie prisirišimo prie to, kas tikra, atveda prie meilės tikrovei. Tai Kitas“. Todėl reikia „priimti, kad Kitas įsiterpia tarp manęs ir tikrovės ir padaro mano santykį su ja įmanomą“.⁴³ Todėl reikia įveikti galimą krikščioniškosios patirties susiaurinimą tik iki šių dviejų veiksnų: viena vertus, širdies poreikiai (laimė, grožis, meilė), kita vertus, tikrovė, suprantama kaip tai, kas vyksta akimirka po akimirkos ir veikdama „paveikia“ širdį. Jei iš tiesų būtų tik šie du veiksniai, būtų neįmanoma, sakytume, net kvaila, pateikti tokį vertinimą, kokį pateikė Jone Carrascosa liepos-rugpjūčio mėnesiais *Tracce*, pasidalydama apie savo būklę. Kaip žinote, daugiau nei prieš metus mūsų draugė, po infekcijos užsikrėtusi Guillain-Barré sindromu, per kelias valandas palaipsniui buvo paralyžiuota. „Staiga visur manyje buvo prikaišiota pilna vamzdelių: „O kas aš esu?“ [...] Intensyviosios terapijos skyrius – nemaloni vieta, ir ji man labai priminė visas kančias, kurias mačiau kun. Giussani kenčiant savo ligos metu. Savo didžiu realizmu, po labai blogos dienos, jis pasakydavo taip, kaip buvo, ir kartu visada žengdavo toliau. Galvodama apie jį savęs klausdavau: „Kur dabar mano vieta?“ Sekdama jo realizmu netrukus galėjau pasakyti: „Tai vadinama kryžiumi“. Ir prisiminiau jo žodžius, kad aplinkybės, per kurias Viešpats mus veda, yra esminis mūsų pašaukimo

veiksny. Ištikimybė kryžiui vedė į Kristaus pažinimą, bet į tokį Kristaus pažinimą, kuris leido man daug geriau suprasti ir patirti Prisišėlimą. Supratau, nes pradėjau patirti ramybę. [...] Iš kur galėjo būti ramybė, džiaugsmas ir laimė tokiame kraštutiniaime silpnume? Jaučiausi tarsi galva be kūno, kaip tai buvo įmanoma? „Atpažins mane iš džiaugsmo jūsų veiduose“. Būtent taip man ir nutiko. Tas laikas buvo tylos misija, nes kalbėti negalėjau, bet nuostabu, kaip intensyviosios terapijos skyriuje esantis žmogus gali susidraugauti vien tik akimis. [...] Kaip tai įvyko? Neklauskite manęs, aš nežinau, kaip tai įvyko, bet žinau, Kas tai padarė“.⁴⁴

Sužavėti jos liudijimo, norėjome, kad ji visiems pakartotų pasakojimą apie savo patirtį per šią naujų metų pradžios dieną, todėl šiandien ji yra su mumis per vaizdo ryšį iš Madrido.

Pažiūrėkite vaizdo įrašą

Čia užfiksuotas vertinimas kyla iš tikėjimo, iš atpažinto ir išgyvento santykio su Kristumi: vien religinio jausmo nepakanka. Jone liudijama patirtis yra išsisknijusi malonės jai suteiktame tikrume, kad žmogus Jėzus, prieš du tūkstančius metų prikaltas prie kryžiaus, buvo Dievo Sūnus, savo kančią pavertęs didžiausiu ir naudingiausiu meilės aktu istorijoje, ir, antra, kad nuo tos dienos kiekviena kančia, jei bus paaukota, gali dalyvauti tame pačiame slėpiningame vaisingume. Būtų buvę neįmanoma, neturėtų prasmės tokiu būdu pasakoti, ką ji patyrė, be šio vertinimo, kurio Jone tikrai negalėjo pasiekti vien iš to, kas su ja vyko, o ir iš visos savo tikėjimo kelionės, prasidėjusios nuo susitikimo su judėjimu, tai yra su Kristumi. Jone galėjo patirti tai, ką patyrė – *patirtis*, tai yra *realus* „girdėjimas“ ir „matymas“ – remdamasi tikėjimu į Kristų, tai yra įsitikinimu, kad žmogus Jėzus iš Nazareto iš tiesų buvo ir yra tas, kas Bažnyčia sako, kad jis yra. Tikėjimas atveria kitaip nepasiekiamą patirties gelmę.

⁴³ L. Giussani, *In cammino (1992-1998)* [Kelyje (1992-1998)], Bur, Milano 2014, p. 193-194.

⁴⁴ J. Carrascosa, „Il mondo in una stanza“ [Visas pasaulis viename kambaryje], *Tracce*, n. 7/2023, p. 21-22.

Tikėjimas tuo, ką apie save pasakė ši Esatis ir kas mane pasiekia per Bažnyčios tradiciją, gali pakeisti mano požiūrį į skausmą, auką ar net paprasčiausią trintį, galinčią kilti santykiuose su žmona ar vyru, vaikų kaprizus, mane erzinantį kolegą ir pan.

Tiesą sakant, jei neateinu iki tikėjimo vertinimo, tikėjimo diktuojamo vertinimo, kurio be tikėjimo negalėčiau pasiekti, negaliu ir turėti tos patirties, kuri labiausiai mane atitinka: su nuostaba suvokti Dievo meilę, didžiulę ir kartu tokią kūnišką, skirtą man bet kokiomis aplinkybėmis. Praleisčiau tai, kas geriausia.

Noriu pateikti dar vieną pavyzdį, šį kartą iš savo alpinizmo patirties. Įsivaizduokime, kad esame ant iš pažiūros lygios ir todėl iš pirmo žvilgsnio neįveikiamos sienos. Atsitiktiniam žygeiviui atrodo, kad lipti šia siena neįmanoma, ir jis grįš namo nusivylęs. Tačiau įgudusiai akiai mažiausi plyšeliai, atrodantys kaip nereikšmingi uolos netobulumai, tampa laikiniais, ant kurių galima atsiremti kūno svoriu ir nenukristi. Ir tokiu būdu, atrodytų, neįveikiama vieta yra įveikiama. Gyvas tikėjimas daro mums panašų poveikį, jis padeda pamatyti tai, ko „plika“ akis nemato ir ką vis dėlto būtina pamatyti – skonėtis tuo, ką Giussani mus išmokė vadinti *šimterio* – Slėpinį aplinkybėse, veidų ir daiktų kūne. Kaip jis pats sakė: „Aš matau tai, ką matote jūs, bet jūs nematote to, ką matau aš!“⁴⁵

Tikėjimas, kuriuo formuojamas gyvenimas

Svarbu suvokti, kaip visa tai yra tikra ir veikia asmeninę patirtį iki matomų, patiriamų pasekmių. „Tikėjimas [...] formuoja gyvenimą“⁴⁶ sakydavo t. Mauro-Giuseppe Lepori per Brolijos rekolekcijas. O formuodamas gyvenimą priklausančiųjų gyvenimui Kristaus kūnui, jis sukelia tą „liudytojų debesį“, apie kurį kalbama Laiške žydams. Gyvas debesis ne tik iš praeities, bet ir mūsų laikais, kurį galime matyti ir sekti, kaip tie, kurie galėjo sutikti žmogų Jėzų,

vaikščiojusį dulkėtai Galilėjos keliais, pamokslavusį ir dariusį nepaprastus dalykus. Mes irgi matome vykstančius nepaprastus dalykus, liudijančius apie šį naują gyvenimą, su kuriuo supažindina tikėjimas. Ką tik tai girdėjome iš Jone. Tačiau tai įrodė ir daugybė liudijimų šią vasarą, kuriuos išgirdome arba kurie vis dar atkeliauja į *Tracce*. Kai kuriuos iš jų rasite CL svetainėje arba žurnale.

Iš tikrųjų kalbama apie *naują vertinimą*, originalų, naują dalykų pažinimą, leidžiantį mums žvelgti į tikrovę taip, kaip kitu atveju mums būtų nepasiekiamas.

Tad su kokia problema tenka kovoti, dėl kurios išgyvename krizę, dėl kurios jaučiame prarandantys tikėjimą kaip egzistencinio tikrumo šaltinį, galintį palaikyti gyvenimo išbandymuose?

Dar per Rekolekcijas t. Lepori mums sakydavo: „Tikėjimas neprarandamas, jis nustoja formuoti gyvenimą“. Tai reiškia, kad jis nustoja formuoti gyvenimą iš vidaus. Etimologiškai *in-formuoti* anksčiau nei vien ir banaliai „duoti žinių“, reiškia „suteikti formą viduje“, „formuoti iš vidaus“ (plg. lietuviškai *su-formuoti*) [...] Iš tiesų tikėjimas reikalingas būtent tam, kad formuotų gyvenimą, suteiktų jam formą; galima suprasti, kam skirtas tikėjimas, tik tada, kai jis formuoja gyvenimą, tik tada, kai suteikia gyvenimui formą, kurią tik tikėjimas gali suteikti. Atmetus tikėjimą, jis tampa nieko vertas“⁴⁷

4. MUS UGDANTI DRAUGYSTĖ

Koks yra kelias, pagrindinis kelias, į šią tokią pavydėtiną patirtį, kurią mums pasakojo Jone ir kurią pasakoja daugybė mūsų draugų, kurie nesiafišuodami išgyvena gilią tikėjimo patirtį? Tam tikra prasme jau pasakėme: visa tai įmanoma dėl naujų paties tikėjimo suteiktų akių. Kartu lygiai taip pat tiesa, kad šios akys, nors ir gautos grynai iš malo-

⁴⁵ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù* [Jėzaus patrauklumas], op. cit., p. 15.

⁴⁶ M.-G. Lepori, *Gli occhi fissi su Gesù, origine e compimento della fede* [Akys nukreiptos į Jėzų, tikėjimo pradžią ir išsipildymą], Ed. Nuovo Mondo, Milano 2023, p. 45.

⁴⁷ Ten pat, p. 46.

nės, kaip ir bet kuris organas, turi būti lavinamos ir ugdomos. Kaip alpinistas mato atramas ir sugeba ant jų laikytis, nes yra įvaldęs alpinizmo meną, taip ir tikėjimo akys turi būti lavinamos. Reikia darbo, askezės. Bet patys savęs neišsiugdysime. Reikia vietos, draugijos.

Leiskite man perskaityti labai gražią ištrauką iš Benedikto XVI: „Negaliu kurti savo asmeninio tikėjimo privačiame pokalbyje su Jėzumi, nes tikėjimas man dovanojamas Dievo per tikinčiųjų bendruomenę, kuri yra Bažnyčia. Ir tokiu būdu mane įjungia į daugybę tikinčiųjų tokioje bendrystėje, kuri yra ne tik sociologinė, bet išsąknyjusi amžinojoje Dievo meilėje, kuris pats yra Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios bendrystė, yra trejbinė Meilė. Mūsų tikėjimas yra tikrai asmeniškasis tik tuomet, jei jis yra ir bendruomeniškasis: jis gali būti mano tikėjimas, tik jei gyvena ir juda Bažnyčios „mes“ viduje, tik jei tai yra mūsų tikėjimas, bendras vienintelės Bažnyčios tikėjimas. [...] Taip mūsų „aš“ Bažnyčios „mes“ viduje vienu metu galės suvokti save kaip tą, kuriam jį pranokstantis įvykis yra skirtas, ir kaip tą, kuris jame veikia“⁴⁸

Esame kelyje. Kelias įžengti į žvilgsnį, apie kurį kalbėjome, yra *priklausymas*. Tikroji askezė yra šis pasitikėjimas, leidimasis būti apjuostam tokios bendruomeninės tikrovės, kuri mus nuveda ten, kur negalėtume nueiti vieni.

Draugystė – tai kelias, mus mokantis šio naujo žvilgsnio. Leistis į kelią, į kurį mus įvedė susitikimas, reiškia leistis būti ugdomiems. Suprantama, kad šiame kelyje esama ir laisvės; reikia laisvės energijos: nuolankumo arba, jei norite, to, ką Evangelija vadina „dvasios neturtu“.

Šiuolaikinė visuomenė tau sako: jei nori būti laisvas, turi viską spręsti pats, niekam negali leisti įsibrauti į tavo asmeninę erdvę. Deja, ir mes kartais esame gundomi taip galvoti. O mes sakome priešingai: teigiame, kad būtent bendrystė išlaisvina

manąjį „aš“ (todėl vadinamės „Bendrystė ir išsilaisvinimas“). Koks iš tikrųjų Slėpinio veikimo būdas? „Būdas, kuriuo veikia Tėvas, vadinamas Kristumi, taigi Bažnyčia, taigi bendrystė tarp mūsų. Koks amžinas svoris, kokia begalinė vertė, kokia gelmė slypi šiuose žodžiuose, kuriuos naudojame kaip makulatūrą, su kuria žaidžia mūsų vaikai“⁴⁹

Trumpai tariant, ne savo jėgomis atsitraukiu nuo savo požiūrio, kad pereičiau prie naujo iš tikėjimo gimstančio žvilgsnio. Pasiklausykime, ką apie tai sako Giussani: „Susitikimas: sutikai šią draugiją; toks buvo būdas, kuriuo Jėzaus slėpinys, Jėzus, Jėzaus buvimas istorijoje pasibeldė į tavo duris. Dabar, dabar! Jis beldžiasi į tavo duris tokiu pačiu būdu, nes jis yra „vakar, dabar ir visada“. Tampi savimi, sekdamas šia draugija, kitaip tariant, stengdamasis suvokti gyvenimą taip, kaip jį suvokia ši draugija, stengdamasis pajusti santykius taip, kaip skatina ši draugija, kaip ši draugija siūlo, kaip ši draugija rodo pavyzdį (todėl svarbu, kas yra vyresnis arba kas turi autoritetą). Tampi savimi, jei paklūsti, jei susitapatini su šios draugijos bruožais, jei neprieštaruji: „Bet juk aš esu aš! Kodėl turiu sekti šituos?“ arba: „Aš laikaisi moralės normų, bet nesilaikau tų akcentų, kuriuos pabrėžia jie. Pavyzdžiui, jie pabrėžia, kad gražiausia, žmogiškiausia, veiksmingiausia, įtikinamiausia malda yra liturgija. O aš ne, aš vadovaujuosi kitais, kurie išaukština privačią maldą“. Tai du būdai garbinti Dievą, bet jei sutikai šią draugiją, turi stengtis ja sekti, susitapatinti su mumis, su mūsų išgyvenama patirtimi: tai iškelia tavo veidą, tavo charakterį, tavo asmenybę. Tuomet problema nėra laikytis tam tikrų taisyklių, bet susitapatinti su dvasia, susitapatinti su mentalitetu, susitapatinti su jautrumu, tai yra susitapatinti su charizma – turima omenyje kaip visuotinė sąvoka – su būdu, kuriuo žmogumi tapusio Dievo slėpinys įtikinamai tave pasiekė ir tarė: „Ateik!“⁵⁰

⁴⁸ Benediktas XVI, *Bendrosios audiencijos katechezė*, 2012 m. spalio 31 d.

⁴⁹ L. Giussani, *Fede è riconoscere una presenza* [Tikėjimas – atpažinti esatį], Appunti da una conversazione di Luigi Giussani con un gruppo di adulti [Užrašai iš Luigi Giussani pokalbio su suaugusiųjų grupe], Milano, 1977, priedas prie *Litterae Communionis-Tracce*, n. 11/2000, p. IV.

⁵⁰ L. Giussani, *Dal temperamento un metodo*, Bur, Milano 2002, p. 7-8.

Tačiau jei tai tiesa, būtų galima sakyti: „Na, gerai, bet jei aš nejaučiu atitikimo, kodėl turiu sekti?“ atitikimu laikydamas *tai*, kas pasiūloma ir *tuo būdu*, kuriuo pasiūloma. Arba „man atrodo, aš nesuprantu“, kitas prieštaravimas. Aš atsakau taip: protinga sekti net ir tuomet, kai nesupranti visko. Tai pasekmė to, ką tik ką klausėmės iš kunigo Giusani. Tai nereiškia, kad seku neigdamas savo protą, neigdamas savo širdį, nes tai būtų beprotybė. Atvirumas nėra fideizmas: visada turiu galimybę patikrinti – patikrinti! – man pateikiamą pasiūlymą. Bet kad jį patikrinčiau, pirmiausia turiu pasitikėti tuo, kuris man jį pateikia, priimdamas kaip galimą hipotezę. Kodėl seku net ir tuomet, kai man atrodo, kad kažkas neatitinka, galbūt atsidurdamas krizėje? Dėl ištikimybės įvykusiam susitikimui, tai yra, tam būdui, kuriuo Jėzaus slėpinys pasibeldė į mano namus, į tavo namus. O kodėl norėdamas išlikti ištikimas įvykusiam susitikimui turiu sekti būtent šiuos žmones, o ne kitus? Nes ištikimybė galiausiai yra ištikimybė ne jiems, bet Tam, kuris yra šioje išsipildymo link vedamoje draugijoje, kuris išlieka, yra virš visų klaidų, kurias kiekvienas iš mūsų gali padaryti, ir įrodo, kad yra vienintelis atsakymas į gyvenimą: „„Viešpatie, [jei nuo tavęs pasitrauksime] pas ką mes eisime?! [Tik] Tu turi amžinojo gyvenimo žodžius“.⁵¹

5. IŠ TIKĖJIMO – MISIJA

Iš tikėjimo gimusio naujo žvilgsnio kulminacija – žvelgti į kitą su troškimu, kad jis būtų apgaubtas to paties įvykio, kuris pripildė mano gyvenimą. Tai vadinama misija. Spalio 15 d. popiežius labai primygtinai akcentavo šį žodį, skirdamas jam visą baigiamąją savo kalbos dalį.

Jo Ekscelencija monsinjoras Paolo Martinelli rugpjūtį vykusioje Tarptautinėje atsakingųjų asamblėjoje mums sakė: „Man aiškėja, kad būti išsiųstam visų pirma reiškia, jog tave visada siunčia Kažkas.

Tai reiškia, kad būti siunčiamam įmanoma tik tada, kai turi gilų ryšį tave siunčiančiuoju. Kai tik tai pamirštame, prarandame misijos prasmę. Žmogus praranda savasties jausmą“.

Misija yra ten, kur esi pašauktas būti, ir ji vyksta taip, kaip Dievas jos nori. Kitaip tai nėra misija. Misija reiškia, kad yra Tas, kuris tave siunčia; reiškia, kad per susitikimą tu buvai išsirinktas visiems skelbti apie Tą, kuris be jokio tavo nuopelno tave išsirinko, tave pašaukė. Tave išsirinko šiam tikslui. Taigi, jei tave pasirinko šiam tikslui, jei tave pašaukė – pašaukimas – ir jei būti pašauktam sutampa su būti siunčiamam, tai reiškia, kad tu ten, kur esi, suvoki, kad nesi ten vien tik dėl savęs paties, tik dėl savo projekto, tik dėl savo naudos, tik gauti maksimaliai, kiek gali gauti, bet esi ten tam, kad atsakytum Kažkam, kas nori, kad tu ten būtum, esi ten todėl, kad Kažkas tave išsiuntė ir nori būti pažintas per tave, per tai, ką Jis, jei Jį pripažįsti ir Jį priimi, keičia tavyje.

Tai suvokti mums yra misijos pradžia. Pagalvokime, pavyzdžiui, kiek žmonių dėl darbo atsiduria pačiose neįsivaizduojamiausiose pasaulio vietose, ir apie tai, kaip šis suvokimas gali pakeisti jų buvimo ten būdą: taip, jie ten yra dėl darbo, bet nebe tik dėl darbo, o tam, kad kiti per jų gyvenimą galėtų sutikti ir pažinti Kristų, ir tai taip pat daro įtaką jų požiūriui į darbą ir aplinkybes.

6. LAISVĖ IŠRYŠKĖJA PER PRAŠYMĄ

Visa tai tampa įmanoma, nuo pradžios iki pabaigos, Kito iniciatyvos įvykiu. Malonės pirmumas pasireiškia ne tik pradžioje ar tik pabaigoje, o kiekviena kelio žingsnyje. Taigi malonė mane įveda į naują patirtį, apie kurią jau kalbėjome. Bet, kaip sakėme, mūsų laisvė taip pat pasireiškia, kaip prašymas.

Ištrauka iš *Si può (veramente?) vivere così?* [Ar (tikrai) galima taip gyventi?] pabrėžia tai kitais žodžiais, apibendrinant čia nueitą kelią.

⁵¹ Jn 6, 68.

Vienas noviziato kelią į Memores Domini pradėjęs žmogus kunigui Giussani sako: „Išmokstama mylėti Kristų santykiyje su tikrove; bet man kyla panteizmo rizika, nors suprantu, kad turiu atiduoti gyvenimą vienam asmeniui, Kristui“. Atsakydamas jis taip pakeičia perspektyvą: „Tai visiškai abstrakti hipotezė, pasakyti žodžiai. Kristų išmokstama mylėti, nes Jis tau apsireiškia. Man labai gaila, jūs, čia esantys, buvote Kito iniciatyvos objektas: ne jūs pasirinkote progą, kuri atvedė jus čia! Todėl tikrai esam nedėkingi to neprisimindami, o dar blogiau – išsižadėdami. Išmokstama mylėti Kristų atpažįstant jo buvimą. Tai malonė: kaip buvimas, taip ir jo atpažinimas. Ši malonė išauga į prašymą. Būdamas bunkeryje, kuriame mirė, t. Kolbė melddamasis per tas siaubingas valandas, kaip daug giliau susivienijo ir pažino Kristų nei kai seminarijoje studijavo teologiją! Ne tikrovę pažindami pažįstame Kristų, nes nėra ryšio. Pažindami Kristų pažįstame tikrovę. O labiau Kristų pažįstame Jo prašydami.“⁵²

Akivaizdu, kad čia Giussani nesupriešina Kristaus su tikrove ir nenuvertina santykio su tikrove kaip kelio į Jį, bet nori pabrėžti, kad galime „mylėti“ Kristų tik jei Jis imasi iniciatyvos pasirodyti. Jo pažinimas, Jo dieviškumo pažinimas iš tiesų yra ne racionalaus tyrimo rezultatas, o dovana. Mes gauname dovaną.

Pabaigsiu kunigo Giussani žodžiais, pasakytais per vieną pokalbį su suaugusiųjų grupe Milane 1977 m., kurie, man regis, tokiu pat būdu skiriami mums šiandien: „Džiaugiuosi jums kalbėdamas, džiaugsmas, kuris turi įveikti visą mano ribotumo sunkumą, savo nuodėmės suvokimą, ne tam, kad pasakyčiau jums kalbą, bet tam, kad sakyčiau ir kartočiau šiuos žodžius, kurie yra *gyvenimas*. Ne gyvenimas abstraktia ir bendrine prasme, kaip apibrėžimas, bet *tu*: šie žodžiai esi tu, tavo asmuo, jie yra tas likimas, į kurį teka visa energija, kurią Dievas tavo motinos iščiose pagimdė ir kuri turi tavo vardą. Tačiau tos energijos reikšmė nėra tavo vardas, nes tikrasis tavo vardas yra kitas: tai tikėjimas, kuris tau buvo duotas.“⁵³

⁵² L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?* [Ar (tikrai?) galima taip gyventi?], op. cit., p. 572.

⁵³ L. Giussani, *Fede è riconoscere una presenza* [Tikėjimas – atpažinti esatį], op. cit., p. II.

